

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА

„ПОВИШАВАНЕ КОМПЕТЕНТНОСТИТЕ НА ПРЕПОДАВАТЕЛИТЕ ОТ ДЪРЖАВНИТЕ ВИСШИ УЧИЛИЩА, ПОДГОТВЯЩИ БЪДЕЩИ УЧИТЕЛИ“

1. НЕОБХОДИМОСТ ОТ ПРОГРАМАТА

Националната програма „Повишаване компетентностите на преподавателите от държавните висши училища, подготвящи бъдещи учители“ отговаря на потребността от целенасочени усилия и инвестиции за осигуряване на високо качество на образованието с акцент върху квалификацията на преподавателите във висшите училища, подготвящи учители с цел прилагане на компетентностния подход в обучението на студентите. Програмата е насочена към социални предизвикателства, изискващи ангажираност от страна на висшите училища, които, чрез повишаване на качеството на подготовката на бъдещите учители, да допринесат за разрешаването им.

Съвременните тенденции на глобализация и засилено международно сътрудничество, както и стремежът за изграждане на общество, основано на знанието, поставиха институциите за висше образование в условията на все по-засилен обществен интерес. Крайните потребители са все по-критични и взискателни както по отношение на качеството на обучението и резултатите от него, така и по отношение на достъпа до образование и условията, в които то се осигурява. Допълнителни предизвикателства са бързо навлизащата дигитализация, внедряването на изкуствения интелект и особено поколенческите характеристики на обучаемите. Това обуславя необходимостта от нови подходи в преподаването и ученето, съобразени с индивидуалните потребности, тенденциите на пазара на труда и технологичното развитие на обществото. Тези и други особености е необходимо да се интегрират в обучението на бъдещите учители, от които се очаква да подготвят високо адаптивни, независими и с критическо мислене личности, които да имат умения и нагласи за учене през целия живот, иновативен и творчески подход при решаването на конкретни проблеми и способности за самонаблюдение и самоконтрол, които да прилагат в личния и професионалния си живот.

Конкретните обществени предизвикателства, към които е насочена програмата, са свързани с необходимостта от:

- стимулиране на висшите училища към повишаване качеството на подготовката на учители в рамките на академичното самоуправление;
- повишаване на престижа на преподавателската и учителската професии;
- актуализиране на учебните планове и програми, които да отразяват промените в развитието на учителската професия, професионалните роли и функции на съвременния учител като лидер в образователния процес, който трябва да формира необходимите компетентности на учениците за успешна социална, професионална и личностна реализация, вземайки предвид спецификите на поколенческите им характеристики.

Основна цел на програмата е повишаване на качеството на подготовката на студентите, подготвящи се за учители чрез усъвършенстване на компетентности на преподавателите във висшите училища в областта на дизайна на учебна документация /квалификационни характеристики, учебни планове, учебни програми/ и преподаването в контекста на компетентностния подход. Конкретни дейности за постигане на тази цел е актуализирането на учебните планове програми за подготовката на учители във висшите училища.

Чрез програмата се цели и осигуряване на възможности за обучение на преподавателите в областта на ключовите компетентности езикова грамотност, личностна компетентност, социална компетентност и компетентност за придобиване на умения за учене, гражданска компетентност, математическа компетентност и компетентност в областта на точните науки, технологиите и инженерството, цифрова компетентност, предприемаческа компетентност, развитие на умения за използване на съвременни и иновативни образователни технологии в процеса на обучение, както и развитие на специфични професионални компетентности, необходими за актуализиране на учебните планове и учебните програми в контекста на съвременните обществени потребности.

От изключително значение е и осъществяването на системни, целенасочени и адекватни дейности за наблюдение, оценка, прогнозиране и планиране на обучения за повишаване квалификацията на преподавателите във висшите училища, което ще допринесе за подобряване качеството на образователните услуги и конкурентоспособността на висшето образование в България.

2. ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

2.1. Обща цел

Повишаване на качеството на висшето образование и на подготовката на бъдещите учители в съответствие със Закона за висшето образование, Стратегията за развитие на висшето образование в Република България 2014-2020 година, Националната стратегия за развитие на педагогическите кадри 2014 – 2020 година, Националният план за изпълнение на дейностите по Национална стратегия за развитие на педагогическите кадри (2014-2020), и е в съответствие с актуалната нормативна уредба за държавни изисквания за придобиване на професионална квалификация „учител” и европейските тенденции в тази област.

Повишаване качеството на образователните услуги, предоставяни от българските висши училища - подобряване на съществуващата система за първоначална подготовка, продължаваща квалификация и професионално развитие на преподавателите, подготвящи бъдещите учители, в т.ч. и с оглед на активното им участие в дигиталната трансформация на образованието.

Програмата е необходима за осъществяване на връзката между образованието и научните изследвания, работодателите и различните институции в системата на висшето образование, включително и тези на европейско ниво.

2.2. Конкретни (специфични) цели

- Повишаване компетентностите на преподавателите от висшите училища, които подготвят бъдещи учители, в ключови области като преподаване, компетентностен подход, умения за учене, използване на съвременни и иновативни образователни технологии в процеса на обучение, както и придобиване на специфични професионални знания, умения и компетентности, свързани с разработването на учебна документация, съответстваща на актуални обществени потребности, гражданско образование, предприемачество и интелектуална собственост и др.
- Актуализиране на квалификационните характеристики, учебните планове и учебните програми за подготовка на учители във висшите училища, от гледна

точка на компетентностния подход и дигиталната трансформация на образованието.

- Подобряване качеството на образователните услуги чрез прогнозиране и планиране на обучения за повишаване на квалификацията на преподавателите във висшите училища въз основа на наблюдение и оценка на текущото и бъдещото състояние и развитие в тази сфера.

3. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ

В рамките на обученията ще бъдат осигурени възможности за:

1. актуализиране на учебните планове и учебните програми на специалности и обучения, в които се подготвят учители с цел прилагане на ключови компетентности за учене през целия живот и основните компетентности за подготовка на учители;

2. обучаване по приоритетни теми за системата на предучилищното и училищното образование в рамките на висшето педагогическо образование, в т. ч. компетентностен подход, съвременни и иновативни образователни технологии, предприемачеството и интелектуалната собственост, приобщаващото образование.

3. развиване на необходимите умения за преподаване и повишаване на вече придобити квалификации от преподавателите във висшите училища, подготвящи учители;

4. прилагане на ключови компетентности за учене през целия живот в процеса на обучението на учители;

5. прилагане на основните компетентности в обучението на студенти, подготвящи се за учители, в учебната документация и процеса на повишаване на квалификацията на учители във висшите училища;

6. стимулиране развиването на умения за екипна работа между преподавателите, подготвящи учители, както и умения за работа в екип в образователна среда у студентите;

7. създаване на мрежа (от преподаватели) за споделяне на опит;

8. съставяне на програма за компетентностно ориентирано обучение по иновативни образователни технологии;

9. съставяне на мултимедийни презентации за лекции по основните теми на програмата;

10. записване на видео-лекции по основните теми на програмата;

11. разработване и разпространение на наръчник за прилагане на компетентностния подход в обучението на бъдещи учители;

12. разработване и разпространение на наръчник по иновативни образователни технологии;

13. създаване на общодостъпна виртуална библиотека (с използване на облачните технологии) с програмата, с презентациите и видео-лекциите, и с наръчника в интерактивен мултимедиен вариант;

14. оборудване на зали с интерактивни презентационни системи за обучение по ИКТ-базирани иновативни образователни технологии;

15. подготвяне на обучители и на преподаватели по ИКТ-базирани иновативни образователни технологии.

16. установяване на необходимостта и възможностите за разкриване и развитие на нови хибридни специалности по професионално направление „Педагогика на обучението по...“ във висшите училища, както и на междууниверситетски центрове за подготовка на учители, включително и за потребностите на професионалната подготовка в професионалните гимназии;

17. създаване на Експертен съвет в МОН за координиране и мониторинг на дейностите по подготовка на учители във висшите училища;

18. подобряване качеството на образователните услуги чрез прогнозиране и планиране на обучения за повишаване на квалификацията на преподавателите във висшите училища въз основа на наблюдение и оценка на състоянието на национално и институционално ниво.

19. повишаване на качеството на преподаването и на висшето образование като цяло;

20. повишаване на привлекателността на преподавателската и учителската професии.

4. ОБХВАТ НА ПРОГРАМАТА

Програмата е насочена към преподаватели от държавни висши училища, акредитирани по реда на Закона за висшето образование и обучаващи учители по задължителните дисциплини, посочени в актуалната нормативна уредба за държавни изисквания за придобиване на професионална квалификация „учител“:

- Педагогика;
- Психология;
- Методика на обучението по ...;
- Приобщаващо образование;
- ИКТ в обучението и работа в дигитална среда.

За постигане целите на Националната програма се провеждат квалификационни обучения на преподавателите, разпределени по групи според преподаваната от тях задължителна учебна дисциплина на бъдещите учители, съгласно актуалната нормативна уредба за държавни изисквания за придобиване на професионална квалификация „учител“, с прилагане на компетентностния подход в обучението и ориентирани към различни ключови компетентности за учене през целия живот.

За подобряване на екипните взаимодействия между преподавателите се провеждат квалификационни обучения в контекста на компетентностния подход, разпределени в групи в зависимост от статуса на преподаваните от тях учебни дисциплини при подготовката на учители (задължителни или избираеми) и ориентирани към практическата подготовка на бъдещите учители съгласно

актуалната нормативна уредба за държавни изисквания за придобиване на професионална квалификация „учител“.

Преподавателите могат да бъдат:

1. както от професионални направления „Педагогика“ и „Педагогика на обучението по...“, така и от други професионални направления, които осигуряват подготовката по задължителните дисциплини „Психология“ и „ИКТ в обучението и работа в дигитална среда“.

2. както обучаващи студенти по специалности, подготвящи учители в професионални направления „Педагогика“ и „Педагогика на обучението по...“, така и обучаващи студенти в акредитираните висши държавни училища по професионално направление, съответстващо на учебен предмет или модул от училищната подготовка, съобразно актуалната нормативна уредба за държавни изисквания за придобиване на професионална квалификация „учител“.

Разпределение по професионални направления:

- до 80% – преподаватели на студенти, обучаващи се за учители на ученици от 5 до 12 клас /по актуалната нормативна уредба за държавни изисквания за придобиване на професионална квалификация „учител“/, с предимство на преподаватели, подготвящи учители за повече от един учебен предмет от училищната подготовка;

- до 20% – учители за началното и предучилищното образование.

Приоритетна група:

Преподаватели по задължителни дисциплини по актуалната нормативна уредба за държавни изисквания за придобиване на професионална квалификация „учител“ в хибридни специалности по професионални направления „Педагогика на обучението по...“ /с цел насърчаване на развитието и създаването на такива специалности/.

В края на обучението се издава сертификат, въз основа на проведен тест и представена актуализирана собствена учебна програма, отразяваща компетентностния и – където е приложимо – интердисциплинарния, подход в обучението (особено в т. нар. „хибридни специалности“). Преподавателите, преминали успешно обученията и

получили съответния сертификат, ще организират семинар в съответното висше училище с осигурено присъствие на представител от МОН и/или лектор от обучаващия екип.

5. ДЕЙНОСТИ ПО ПРОГРАМАТА

5.1. Методически дейности:

- създаване на рамка за изготвяне на актуални и адаптивни програми за повишаване квалификацията на преподавателите, подготвящи учители;
- съставяне на програма за обучение по иновативни образователни технологии и интегриране на компетентностния подход в подготовката на учители;
- създаване на общодостъпна виртуална библиотека с презентации и видеолекции по основните теми на програмата.
- изготвяне и разпространение на наръчник за прилагане на компетентностния подход в обучението на бъдещи учители и на наръчник по иновативни образователни технологии (отпечатване на хартиен носител, публикуване в Интернет).

5.2. Обучителни дейности:

- процедури за кандидатстване и подбор на участници в обученията;
- провеждане на обучения по:
- прилагане на ключови компетентности за учене през целия живот в обучението на учители въз основа на основните компетентности, свързани с учителската професия;
- екипно взаимодействие в процеса на теоретичната и практическата подготовка на учители във висшето образование,
- въвеждане на иновативни образователни технологии в традиционното обучение: използване на интерактивни презентационни системи, създаване на интерактивни, мултимедийни и интернет-свързани учебни ресурси и др.;

- провеждане на синхронно дистанционно обучение (в реално време) с използване на: видеоконферентни системи, виртуални учебни зали и др.;
- провеждане на асинхронно дистанционно обучение (в произволно време) с използване на виртуални библиотеки в облака с електронни ресурси в: текстов / графичен формат; видео-формат; виртуални лаборатории и др.;
- поддържане на киберхигиена и осигуряване на киберсигурност;
- представяне на актуализирани учебни планове и програми;
- организиране на семинари във висшите училища с осигурено присъствие на представител от МОН и/или лектор от обучаващия екип.

5.3. Изграждане на материална база и на възможности за квалификация и кариерно развитие на преподавателите чрез:

- осигуряване на механизми за оценка на потребностите на преподавателите във висшите училища и организиране на курсове за повишаване на квалификацията им;
- създаване на университетски центрове за иновативни образователни технологии и свързването им в Национална мрежа с цел бърз обмен на идеи и добри практики;
- оборудване към центрoвете на зали с интерактивни презентационни системи за обучение по ИКТ-базирани иновативни образователни технологии.

5.4. Актуализиране на учебната документация в т.ч.:

- квалификационни характеристики на специалностите,
- учебни планове;
- учебни програми.

Обученията ще осигурят възможност на преподавателите да придобият и усъвършенстват ключови умения и професионалните компетентности, които да използват в процеса на обучение на студенти – бъдещи учители. Придобитите знания и умения по време на обученията ще допринесат за актуалността на учебните планове

и програми, за адекватната подготовка и професионална реализация на студентите, както и за успешното кариерно развитие на преподавателите.

6. СРОК НА ПРОГРАМАТА – 24 месеца

7. ОБЩ БЮДЖЕТ НА ПРОГРАМАТА – 2 000 000 лв., разпределени както следва:

- първа година - 1 000 000 лв. индикативна стойност

- втора година - 1 000 000 лв. индикативна стойност

Финансирането на Програмата се извършва от Министерството на образованието и науката (МОН).

Основно условие за финансиране на висшите училища е осигуряването на актуализирани учебни планове, квалификационни характеристики и учебни програми, в т.ч. и съобразно актуалните изменения в Наредбата за държавните изисквания за придобиване на професионална квалификация „учител“.

8. БЕНЕФИЦИЕНТИ

Допустими бенефициенти са:

- Министерство на образованието и науката;
- Преподаватели от държавни висши училища, акредитирани по реда на Закона за висшето образование, съобразно описаните в т. 7 условия.

9. ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОГРАМАТА И ИНДИКАТИВНИ ПАРАМЕТРИ

1. Създадена рамка за изготвяне на актуални и адаптивни програми за повишаване квалификацията на преподавателите, подготвящи учители.
2. Съставена Програма за квалификационни обучения на преподаватели, подготвящи учители по задължителните учебни дисциплини съгласно актуалната нормативна уредба за държавни изисквания за придобиване на професионална квалификация „учител“.

3. Представени насоки за последващи дейности, свързани с повишаване квалификацията на преподавателите, подготвящи учители.
4. Обучени преподаватели в прилагането на компетентностния подход в подготовката на учители.
5. Създадена мрежа (от преподаватели) за споделяне на опит;
6. Съставена програма за обучение по иновативни образователни технологии;
7. Съставени мултимедийни презентации за лекции по основните теми на програмата;
8. Записани видео-лекции по основните теми на програмата;
9. Разработен и разпространен наръчник за прилагане на компетентностния подход в обучението на бъдещи учители;
10. Разработен и разпространен наръчник по иновативни образователни технологии;
11. Създадена общодостъпна виртуална библиотека (чрез облачните технологии) с програмата, презентациите, видео-лекциите и наръчниците в интерактивен мултимедиен вариант;
12. Оборудвани зали с интерактивни презентационни системи за обучение по ИКТ-базирани иновативни образователни технологии;
13. Подготвени обучители и обучени преподаватели по ИКТ-базирани иновативни образователни технологии.
14. Подготвени преподаватели за квалификационна дейност по прилагане на ключови компетентности за учене през целия живот въз основа на приетите стандарти.
15. Обучени преподаватели за квалификационна дейност по осъществяване на екипни взаимодействия в контекста на компетентностния и междудисциплинарния подходи между преподавателите, подготвящи учители.
16. Оптимизирана мрежа на висшите училища, подготвящи учители.

10. МОНИТОРИНГ

Мониторингът върху изпълнението на програмата се осъществява на две нива:

- проверки, анализи, изготвяне на междинни и финален доклади, базирани на пряката и на обратната връзка между лицата и организациите, имащи отношение по изпълнението на програмата;
- документална или техническа проверка на място от представители на МОН или оценка за изпълнението на програмата от външен изпълнител. Разходите за мониторинг, в случай, че са необходими такива, са в рамките на разчетените средства по програмата.

За мониторинг върху изпълнението на програмата се определя администратор – служител на МОН, който периодично на всеки 6 месеца изготвя доклад за резултатите от наблюдението върху изпълнението на програмата, степента на постигане на целите и показателите, както и направените финансови разходи.

11. ДЕМАРКАЦИЯ

Средствата по Програмата не могат да се използват за дейности с еднакво предназначение, финансирани от фондовете на Европейския съюз, от друго национално финансиране, както и от други донорски програми.